

TORONTAI

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre	180 dinár
Félévre	90 dinár
Hegyedévre	45 dinár
Egy órára	15 dinár

Egyes szám ára 75 para.

POLITIKAI ÉS TÁRSADALMI NAPILAP

Felelős szerkesztő: Dr. MARA JENŐ

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL

Obiljeva (Zapolya) utca 1.
Szerkesztőség telefonszáma 24
Kiadóhivatal telefonszáma 24
MEGJELENIK MINDEN NAP, HÉTFŐ ÉS
ÜNNEPEK UTÁN NAPOK KIVÉTELVÉN

Veliki Beeskerek, 1922.

LI. évfolyam, 212. szám.

Szombat, szeptember 23.

A hadirokkantak örökös földet kapnak.

— Beogradi tudósítónk jelentése. —

Beograd, szept. 21.

A szociálpolitikai miniszter át- dolgozta és kibővítette a hadirok- kantak segélyezéséről szóló tör- vényt. A módosított törvény szerint az egyes hadirokkantak rokkantsé- gély és nyugdíj helyett földet kap- hatnak. A föld a rokkantak végle- ges tulajdonába megy át és azt a családtagok is örökölhetik.

A muzulmán földváltáság kifizetése.

— Beogradi tudósítónk jelentése. —

Beograd, szept. 21.

A tegnapi estői minisztertanács- on a muzulmán miniszterek azt követel- ték a kormánytól, hogy a pénzügy- miniszter azonnal fizessen ki a bosz- nyai és hercegovinai muzulmánok- nak huszonöt millió dinárt, amelyet a kormánnyal kötött szerződés sze- rint a muzulmánoktól elvett földek váltásádjára címén már az elmúlt nyáron kellett volna kifizetni. Kumandri pénzügyminiszter kijel- entette, hogy jelenleg tíz millió di- nárnál többet nem utalhat ki a mu- zulmánoknak. A további tizenöt millió dinár majd csak akkor ke- rülhet kifizetésre, hogyha a hadi- rokkantak igényei már kielégítést nyertek.

A muzulmán miniszterek kijelen- tették, hogy nem veszik tudomásul a pénzügyminiszter választását és kö- vetelik a teljes összeg kiutalását, hogyha a kormány a követelésüket nem teljesíti, úgy lemondanak mi- niszteri állásukról.

A minisztertanács a muzulmán miniszterek követelése tekintetében nem hozott határozatot. A döntés Pasity miniszterelnök és Nincsi- ty külügyminiszter visszatérése után fog megtörténni.

A közvetlen adóról szóló törvény a pénzügyi bizottság előtt.

Beograd, szept. 21.

A parlamenti pénzügyi bizottság szeptember huszonhatodikán dél- előtt tíz órakor ülést tart. A bizott- ság elnöke, Veljkovity Voja távirat- tilag felhívta a bizottság tagjait, hogy az ülésen okvetlenül jelenje- nek meg, miután több fontos tör- vényjavaslat, közöttük a közvetlen adóra vonatkozó javaslat áttanul- mányozása is vár a bizottságra.

Az SHS nem türi az új török hatalmat!

Páris, szept. 21.

Curson lord csak Párisba érke- zése után tudta meg, hogy a meg- beszéletein gróf Sforza olasz nagy- követ is részt akar venni. A hírre Curson nagyon felizgatódott és ki- jelentette, hogy ő csak Poincaréval akar tárgyalni. Hangsúlyozta, hogy Anglia ellentétes állásponton van egy Franciaországgal, mint Olasz- országgal, így tehát hátrányos neki mindkét ellenféllel egyszerre tár- gyalnia. Harding angol nagykövet felkereste Sforzát és kérte, hogy mondjon le a tárgyalásokon való részvételről. Sforza erre Poincarét levélbelileg értesítette, hogy ragasz-

odik a megbeszéléseken való rész- vételhez. Curson eljárásával szem- ben legfeljebb csak azt teheti, hogy Rómából újabb utasításokat kér. Most Poincaré újból felkereste Cursont, aki végül is engedett és előbb Sforzát fogadta, majd hár- man ültek össze tanácskozni. A kon- ferenciáról kommunikét adtak ki,

amely szerint minél előbb egy konferencia hívandó össze, a melynek Anglia, Franciaország, Olaszország, Törökország, Gö- rögország, az SHS állam, Romá- nia és Japán volnának a tagjai. Ez a konferencia a megkövetendő béke alapelveit állapítaná meg.

Páris, szept. 21.

Pasity Marienbaddól Párisba érkezett. Hír szerint az SHS kor- mány álláspontja nem engedi meg, hogy Törökország újra megszállja Drinápolyt és így magának Európában fontos katonai pozíciót alkos- son. Az SHS állam sohasem engedheti meg, hogy Európában új török katonai hatalom keletkezzék, ezért határozottan visszautasítja Olasz- ország javaslatát, hogy Thráciából önálló tartományt csináljanak, mert ez csak átmenet volna arra, hogy Törökország Thráciát vissza-

Beograd, szept. 21.

A minisztertanács mai ülésén folytatta tanácskozásait a külpo- litikai helyzetéről. Különösen hosszas vita tárgyát képezte Kemal pasa- nak és az angolai kormánynak a nyilvánosságra került azon követel- lése, hogy Konstantinápoly, Driná- poly és Thrácia a Marica-folyóig is- mét török uralom alá kerüljön. A minisztertanács beható tanácskozás után úgy határozott, hogy a keleti kérdésben majd csak akkor dönt, hogyha Pasity miniszterelnök és Nincsi- ty külügyminiszter hazatér.

A kormány ma várt értesítést Pá- risból Pasitynak és Nincsi- tynek Curson lord angol külügyminiszter- rel folytatott tárgyalásairól. Beava- tott körök értesülései szerint az ed- digi diplomáciai tárgyalások ered- ménye a következő: Anglia fölkérte Franciaországot, Olaszországot, Jugoszláviát és Romániát, hogy a semleges zóna és a tengerszorosok függetlenségének a megvédésében támogassák Angliát. Ami Konstan-

tinápolyt illeti, Anglia nem idegen- kedik attól a tervtől, hogy a város ismét török uralom alá kerüljön. Azonban Anglia nem engedheti meg azt, hogy ez a változás Kemal pasa és az angolai kormány pressziója folytán történjék. Anglia a szövét- ségesek állásfoglalására való tekin- tet nélkül jelentékeny katonai erő- ket küld a tengerszorosok és Kon- stantinápoly függetlenségének meg- védésére. Franciaország és Olaszor- ság képviselői a párisi konferen- cián azt vitatták, hogy a keleti kér- dést diplomáciai úton kell elintézni és így a két állam visszavonta es- papait a semleges zónából. Románia követe kijelentette, hogy Románia a tengerszorosok megvédése céljára katonai segítséget ad és az ország nem adja beleegyezését ahhoz, hogy Drinápoly ismét török kézre jusson. Nincsi- ty dr. az SHS állam képvisel- lője a párisi konferencián még nem nyilatkozott, miután Pasity minisz- terelnök odaérkezését várta.

A klerikálisok egységesek.

— Beogradi tudósítónk jelentése. —

Beograd, szept. 21.

Korosec, a klerikális képviselők klubjának az elnöke tegnap óta Beogradban tartózkodik. Korosec a politikai helyzetben való tájékozó- dás céljából jött a fővárosba. A klerikális képviselők klubjának el- nökét felkeresték az újságírók, akik előtt kijelentette, hogy valótlanak azok a hírek, mintha a klerikális párt tagjai között olyan ellentétek volnának, amelyek miatt a pártban szakadás volna várható.

Gosár és közöttem, — mon- dotta Korosec, vannak ugyan némi ellentétek az általunk kö- vetett politikai irány tekintetében, de azok nem oly súlyos ter- mézetűek, hogy azok miatt a párt kebelében szakadás állna be.

Zita volt királyné anyagi helyzete.

A „Torontai” tudósítójának távirata.

Budapest, szept. 21.

Romanéz, volt spanyol miniszter- elnök a múlt héten Budapesten tar- tózkodott s fontos megbízással a ma- gyar miniszterelnöknél járt. Roma- néz Zita volt királyné levelét hozta, amelyben a magyar kormányelnököt felkéri, hogy legyen segítségére anyagi ügyeinek a rendezésében.

Romanéz közölte a miniszterelnök- kel, hogy a királyi család kíséreté- vel együtt egy tengerparti fűrdőhe- lyen tartózkodik és a spanyol király vendégszeretetéét élvezi. Az ősz be- álltával visszatér Zita és családja a Madrid melletti Pardoba. Romanéz egyben felvilágosította Bethlen grófot, hogy a volt királynét fenyelezi az, hogy állandóan igénybe kell vennie a spanyol királyi család ven- dégszeretetéét. Zita tehát arra kéri a miniszterelnököt, hogy magyaror- szági birtokainak és egyéb ingósá- gainak kellő mértékű felszabadítá- sával nyújtson módot arra, hogy szorult anyagi helyzetét orvosol- hassa. Bethlen gróf megnyugtató választ adott.

Az átcsoportosított görög hadsereg.

Wien, szept. 21.

Athénből jelentik, hogy a görög hadügyminiszter jelentése szerint Thráciában egy teljesen intakt gö- rög sereg áll tizenötezer emberrel, amely elsőrendű felszereléssel el- látva, ujonnan szervezve, várja a törököket.

TŐZSDE

Szeptember 21.

Zürich. (Zárlat.) Devizák: Ber- lin 038, Hollandia 207-50, Newyork 53450, London 2869, Páris 4090, Mi- lano 2255, Prága 1610, Budapest 022, Zagreb 177, Varsó 007, Wien 00075, Osztrak bélyegzett 0008750.

Budapest. (Zárlat.) Valuták:

Napoleon 9400, Dinár 3120—3280.

Devizák: Amsterdam 970—995,

Bukarest 1550—1650, London 11125—

11425, Milano 10500—11000, Berlin

180—200, Páris 190—195, Prága 75—

79, Svájc 470—480, Wien 305—315,

Zagreb 780—820, Newyork 2500—2575,

Varsó 38—40.

Az indiai mohamedánok zavargása.

A „Torontoi” tudósítójának távirata

London, szept. 21.

A mohamedánok több indiai városában véres zavargások törtek ki. A hatóság fegyveres ereje alig bírja a rendet fenntartani.

Bombayban nagy tüntetések voltak az angol kormányzáság épületei előtt, amely alkalommal az angol katonaság és a tüntetők összeütköztek. Mindkét részről számos sebesülés történt. Az összeütközésnek több halottja is volt.

A törökök tévedésből átlépték a semleges zónát.

A „Torontoi” tudósítójának távirata

London, szept. 21.

A törökök, állítólag megszállották a semleges zóna több községét. A megszállás teljesen simán ment. Az angol és török csapatok között nem történt összeütközés.

Angol katonai körökben lehetségesnek tartják, hogy a török előőrsek csak tévedésből lépték át a semleges zónát.

„Az istenek szomjaznak” és vért isznak.

„Vagy a barátom lesz, vagy meggyilkollak”. — Barátom és mesterem. Irja Trockij Anatol Francenak.

— A „Torontoi” berlini tudósítójától. —

Berlin, szept. 21.

Szovjetország mai állapota Rettenetes Iván korszakát támasztotta fel rettenetesebb kiadásban. Akkor azonban csak a fejedelmek keze volt vértől szennyes, ma pedig a gyilkosok ezrei egész rendszerük diktálják a borzalmas tömegmészárlásokat. A közelmúltban lejátszódtott mészárvai pőr arra indította Európa több forradalmi szellemű íróját, köztük Anatol Franceot, hogy mint szabadgondolkodók forduljanak a szovjetkormányhoz a halálraítélés, szociálforradalmárok érdekében. Anatol France most Trockijtól a következő válaszlevelet kapta:

— Barátom és Mesterem! Valószínűleg nem ringatja magát közbenjárását illetőleg hű ábrándokban. A mi bíróságunk tovább halad és semmi sem tartja vissza, még az Ön behizelgő prózája sem. „Az istenek szomjaznak” és most a bort lefejtetik és ok most határozottan inni akarnak. Miért volnánk mi becselenekek, mikor ezeket a gazembereket megöljük, mert csak ezt a törvényt követjük: Vagy a barátom lesz, vagy meggyilkollak”. Komolyan hiszi Ön azt, hogy meg lehet dönteni egy társadalmi osztályt, ha közben igazságosak maradunk? A forradalmi omlettet, mint a többi tojásételet is, csak úgy lehet megfőzni, ha tojást zuzunk össze. Ellenfelek között az ultima ráció ma is az ágyu, a gépfegyver és a puska. Ez a forradalom kedves Mesterem! Ez az, amit Ön is előkészít, amelynek azonban csak a szép oldaláról írunk, miközben beadják társadalmuknak thén szarkazmusait. Egyszóval a zsírondisták, akiket mi elpusztítottunk, az Önök áldozatai. Trockij.

Eddig a levél. Ugy hisszük, nem szorul kommentárra.

Vajjon mire való a Népszövetség?

— A „Torontoi” tudósítójának távirata. —

Genf, szept. 21.

A népszövetség gyűlésén Nansen azt javasolta, hogy a keleti események napirendre tűzését utalják át a politikai bizottsághoz.

A népszövetség ma dönt, hogy beleavatkozik-e a török—görög kérdésbe. Valószínű, hogy Nansen indítványát, amely kívánja, hogy a Népszövetség közvetítőül lépjen föl, napirendre fogják tűzni.

Genf, szept. 21.

(Havas.) Anglia, Franciaország és Olaszország titfokozásukat jelentették be az ellen, hogy a keleti kérdést a népszövetségi ülés napirendjére tűzzék.

Genf, szept. 21.

HIREK

Becsuktak a wieni kávéházak. Ma reggel az összes wieni kávéházak becsuktak. Ennek az az oka, hogy a kávécsok kijelentése szerint, nem bírják el a rezsit, a pincérek szerint pedig ők sztrájkba léptek ma reggeltől kezdve.

A holtak

föltámadnak és tovább viaskodnak. A katalaunumi sikon, amikor az élők már kimerültek és kidőltek, föltámadtak a halottak és tovább vityák a rettenetes esatát. Mert győzni kellett. Mindenáron győzni kellett. A nagy időket, a nagy célokat a föld is megéri és ma szintén sorakozót fuvat az ő kaszárnyáiban is. Talán valahogyan így magyarázható, hogy az utóbbi hónapokban egymás után temetünk vezéreket és vezetésre hivatottakat s ezeket ujjult erővel ismét esatatorainkban látjuk. Csak nemrégem volt, hogy Kemal pasát parentálta el az egész világsajtó. Rá egy hónapra pedig mit látunk? Kemal pasa állig fegyverben megborzongatja az öreg Európát. Diadalmas sereg élén esodálatba ejti a világot s diésőségétől mámoros katonáival bevonul azokba a helységekbe, városokba, ahonnan az ellenség megriadva menekül előle. A nagy idő a költőnek is ideje. A költő, ha nem is dolgozik ostromágyuval és ha nem is hasít bele karddal nagy hatalmaknak nemzetekkel rendelkező diplomáiba, mégis természetes részese mindig a diésőségnek. A költő adja és neveli a szellemet, az akarást. Enélkül pedig ninesen győzelem. Ma a költők is feltámadnak. A magyar ujságok, budapestiek, erdélyiek, mieink és jó magunk is megirtuk, fájdalommal vettünk tudomást róla, hogy Juhász Gyula, a mai magyar költészet nagy tehetsége, vezető poétája meghalt. Forró szeretettől, mélyen átértett gyásztól fogamzott cikkek és méltatások egész sora kísérté a költőt az örök pihenőhelyre. És Juhász Gyula is visszajött. Odalenn a holtak sorakozójához ért. A világ most is a katalaunumi sikon viaskodik, ahol győzni kell, ahol a holtaknak is tovább harcolniuk kell. A szegediek kiváló poétája levelet írt egyik szegedi barátjának s abban hivatkozik V. Károly császári passziójára, amellyel az végignézte a saját temetését... Ő, a szegény magyar költő, alig mert gondolni valaha is ilyesmire. Kibujik a fényes koporsóból s alázatosan megkéri tisztelőit jóbarátait, hogy ne haragudjanak meg reá, amiért a visszatérő halottat oly fejedelmi

pompával és megindult lélekkel el-siratták. Most már a babona szerint is sokáig fog élni és irni s talán még regényt is ír a haláláról. Nem utolsó elégtétele: élve olvasni azt, amit írnak és mondanak róla a halál után. Élve látni az irodalmi koporsót, amelybe beskatulyázzák.

A beogradi kormány rendeletei Magyarországon. Budapesti tudósítónk jelenti: Értesülésem szerint a beogradi kormány a napokban megbízottakat küldött Budapestre, hogy a gép-, vas- és faiparban nagyobb megrendeléseket eszközöljenek a beogradi kormány részére. Az eddigi tárgyalások alapján remény van arra, hogy a magyar ipari szakmák a beogradi kormánnyal meg-egyezésre jutnak.

A nagylaki kendergyár Magyarországra marad. A határmegállapító bizottság a nagylaki kendergyárat a Romániához esatolt Nagylak községhez kívánta esatoltatni. Wieni szerkesztőségünk most azt jelenti, hogy a bizottság munkálatait felülvizsgáló fórum angol intervencióra a kendergyárat Magyarországnak ítélte, sőt a jelenleg Romániához tartozó vitás határrészeket, amelyeken a gyár áztatói fekszenek, szintén visszaesatoltják Magyarországhoz.

Novi Sad a város szegényeiről gondoskodik. Novi Sad város képviselőtestülete elhatározta, hogy a folyó évben száz szegénysorsu családot tart el önköltségen és háromszáz családot pénzrel segít. A munkanélküli munkások téli foglalkoztatásáról is gondoskodott Novi Sad városa: a munkásokat a Dunamocsarak feltöltésénél és a pétérváradri erődök lebontásánál foglalkoztatja.

A postások drágasági pótléka. A postaiügyi miniszter tegnap egy rendeletet írt alá, amellyel a postások drágasági pótlékát október elsejétől felemeli. A rendelet szerint a beogradi és skopljei postatisztviselők drágasági pótléka napi tizenkét dinár, az alkalmazottaké nyole dinár. Ezenkívül az első- és másodosztályba tartozó tisztviselők drágasági pótléka tíz dinár, a szolgálké nyole dinár. A harmadik és negyedik osztályba tartozó tisztviselők drágasági pótléka nyole dinár, a szolgálké hat dinár. Dalmáciában és Heregovinában a különleges drágasági pótlék kilenc dinár napoként.

Nyolcadikos gimnazista, aki magyarul, szerbül, németül beszél, szegénysége miatt szeretne gyerekek mellé házitanyitól szegődni teljes ellátásért és fizetésért. Érdeklődni: Grunesitynál, Car Dusanova u. 56.

A szegények tüzfájából a gazdagok is kaptak Beogradban. Beograd város községtanácsa nagymennyiségű tüzfát szerzett be a szegénysorsu lakosok részére. A városban elterjedt hírek szerint a fakiosztás körül visszaélések történtek, amennyiben gazdag kereskedők és kávécsok protekció útján szintén kaptak a város szegényebbjei részére hozott fából.

Tomljenovity horvát bán Beogradban. Tomljenovity, volt horvát bán, a zagrebi kongresszus egyik rendezője tegnap Beogradba érkezett, hogy meglátogassa az összes beogradi pártlíveit, akik a zagrebi kongresszuson részt vettek. Beavatott forrásból eredő hír szerint Tomljenovity Beogradban bevárja a demokrata-párt gyűlését, amelyen a Davidovity pártelnök és Pribicevity miniszter között felmerült ellentét kerül megvitatásra.

A tisztviselők fogyasztási szövetkezetei olesó cukrot kapnak a béllyei cukorgyártól. Kumanudi pénzügyminiszter Zrejov szociálpolitikai miniszterrel együtt elhatározta, hogy a béllyei cukorgyárban az idei kampányban előállítandó cukrot a tisztviselők fogyasztási szövetkezeteinek bocsátja rendelkezésre. A gyár idei természetét négy száz vaggonra becsülik. A szövetkezetek kötelesek a cukrot mérsékelt áron és olyan tisztviselőknak is adni, akik nem tagjai a szövetkezetnek. A szövetkezetek a béllyei uradalomból öt vaggon zsirt is fognak kapni.

Atulalásokat és csekk kiírásokat — a fennálló miniszteri rendeletek értelmében — Wien, Prága, Budapest, Berlin, Temesvár, valamint a többi külföldi piacra újból eszközöl a Nagybeeskereki Takarékpénztár, Veliki Beeskerek, Korona-szálló épület. Telefon: Pénztár 16, — Vezérigazgató 52.

Új lap Budapesten. Lázár Miklós, a „Déli Hírlap” volt főszerkesztője — miként budapesti tudósítónk jelenti — „A Reggel” címen hétfői lapot indított Budapesten. Az új hétfői lap első száma most hétfőn már meg is jelent.

Katonai szolgálat alóli felmentések ügyében forduljanak a Banatska Trgovacka Agenciájához, Alexandrova (Fő) utca 27. sz. alá.

Atulalások, hitellevelek és csekk az összes bel- és külföldi piacokra, valamint valutabiztosítások árukivitelre kaphatók — a beogradi pénzügyminisztérium felhatalmazása alapján — a Szerb Szövetkezeti Bank R.-T. fiókjánál (Srpska Zadrúzna Banka D. D.), Veliki Beeskerek. — Telefon 43 és 47.

Wirtschaftlicher Kompass. A Bánati Kereskedelmi- és Iparkamara kiadásában német nyelven megjelenő kereskedelmi és ipari törvénytar második füzeté a napokban jelenik meg a következő tartalommal: Auszug aus dem Gesetze über das Budgetzwölftel. — Valutasicherung in Dinaren. — Abänderung und Ergänzung im Ausfuhrzolltarif. — Beschluss des Finanzministers über Dinarzahlungen zugunsten ausländischer Firmen. — Ursprungszeugnisse. — Aufhebung der Getreideeinfuhrzölle. — Erhöhung des Ausfuhrzollens auf Fett. — Erhöhung der Konsumsteuern. — Valutaversicherung bei Kleienexport. — A kamará törvénytára a hivatalos lapban való megjelenésük után hiteles német fordításban

azonnal hozza a kereskedő- és ipari köröket érdeklő összes törvényeket és rendeleteket. A törvénytár október füzete alakjában jelenik meg és ára 16 oldalas ivenkint 5 dinár. Az első füzet a munkásbiztosításról szóló törvényt és annak végrehajtási utasítását tartalmazza, terjedelme 6 és fél iv, ára 32-50 dinár. A most megjelenő második füzet terjedelme 16 oldal, ára 5 dinár. Állandó előfizetők az egyes füzeteiket portómentesen kapják. — Megrendelhető *Wirtschaftlicher Kompass* című. Veliki Beeskerek. Postafiók 42.

Megvan a német-belga egyezség.

A „Torontál” tudósítójának távirata.

Brüsszel, szept. 21.

A belga külügyminiszter értesítette a német kormányt, hogy elfogadja a német birodalmi bank garanciáját a német kincstári váltókra vonatkozólag. A jóvátételi összeg egy részlete már augusztus tizenötödikén volt esedékes és kétszázhetven millió arany márkát tett ki. Az összeg kifizetésére hat hónapos moratóriumot engedélyeztek a belgák.

Maculaire, a jóvátételi bizottság francia delegátusa kijelentette, hogy a bizottság francia tagjai nem fogják ellenezni a német-belga megegyezést.

Angliát magára hagyják gyarmatai.

A „Torontál” tudósítójának távirata.

London, szept. 21.

A „Temps” értesülése szerint az angol Korona-gyarmatok a keleti kérdésben, London megkerülésével, közvetítésre kérték fel a népszövetséget. Lloyd George-ot ez a lépés igen kellemetlenül érintette, mert ebből azt a következtetést vonta le, hogy a dominiumok nem hajlandók Törökország ellen csapatokat szállítani.

A német szociáldemokrata-párt kongresszusa.

A „Torontál” tudósítójának távirata.

Augsburg, szept. 21.

A szociáldemokrata pártkongresszus tegnapi ülésén Löwe, a birodalmi gyűlés elnöke indítványt nyújtott be, amely szerint a szociáldemokrata-párt felkéri a birodalmi kormányt, hogy készítse elő Németországnak a népszövetségbe való belépését, mielőtt a német gazdaságának és kulturájának megfelelő helyzetét biztosítva látja. A pártgyűlés a javaslatot egyhangulag elfogadta. Hir szerint Löwe a javaslatot a kormány szociálista miniszterével egyetértőleg készítette és terjesztette a pártgyűlés elé.

A francia-orosz szövetség hírért megcáfolják.

— A „Torontál” tudósítójának távirata. —

Berlin, szept. 21.

A német lapok napok óta arról írják, hogy a franciák Szovjet-oroszországgal rövid időn belül fontos gazdasági és pénzügyi szerződéseket fognak kötni. A szovjetkormány megbizottja ma megjelent a német kormányban és hivatalosan megcáfolta az orosz-francia szövetség hírért.

Franciaország terveit a német probléma körül.

Az új valutától a szankciós revolverig Poincaré céljai.

— A „Torontál” párisi levelezőjétől. —

Páris, szept. 21.

Franciaország a német problémát beavatott helyről szerzett értesüléseink szerint új konferenciát akarja tárgyalni. Az eddigi engedményeket ezen a konferencián Poincaré revídiálni akarja és régebbi terveinek felvetésével Németországot egyrészt „szanálni” akarja, másrészt kényszeríteni kívánja, hogy jóvátételi kötelezettségeit teljesítse. Franciaországnak erre a konferenciára már kész terveit vannak, amelyek nem egyebek a régi Poincaré-féle tervek felelevenítésénél új eszmézésben. A terveket, miként a konferencia ötletét is igen titkolják, egyet-mást azonban mégis sikerült megtudni. A tervbe vett értekezlet programja a német jóvátétel kérdése. Az olvasó szíves elnézését kérjük ezért a Kolumbusztójasért. A dolog azonban úgy áll, hogy a német jóvátétel kérdése ma már oly bonyolult probléma, hogy ezt több alcsoportra lehet osztanunk: 1. Annak megállapítása, hogy Németország nem tartotta be kötelezettségét és pedig A) jöhíszeműség, B) rosszhíszeműség.

Ha A) eset áll fenn, akkor Németország anyagi talpraállításának kérdése kerül tárgyalásra és pedig: a) a német közgazdasági élet újraszervezése és a moratórium; b) belső-, c) külső-, illetve nemzetközi kölcsön, ami viszont magával hozza d) a szövetségi adósságok elengedése ügyének megtárgyalását, e) végül itt kerül megvitatásra a természetben való ellenszolgáltatás kérdése is.

Ha B) eset áll fenn, vagyis a C. d. R. (a jóvátételi bizottság) megállapítja Németország rosszhíszeműségét, akkor következnek a szankciók. Ujra az olvasó szíves elnézését kérjük; de ugyebár, a „Kolumbusztójas” elég bonyolult s ha a részleteket is megismernők, akkor látnók csak hogy milyen óriási feladat megoldására készülnek Londonban. Csak nagyjában érintjük ezeket.

a) A német közgazdasági élet újraszervezésére egész tömeg új tervvel foglalkoznak. Ezeknek az alapja a garanciális bizottság ellenőrzése, akik nemesak új adókat vetnek ki, hanem ellenőrzik a takarékbetéteket, kiutalásokat stb. Egyesek odáig mennek, hogy véleményük szerint leghelyesebb volna, ha Németország (mint Napoleon a nagy forradalom után) egyszerűen új pénznemet hozna forgalomba: ez súlyos áldozat volna, de rendbehozná az államháztartást.

b) A belső kölcsönt illetően a franciák nem optimisták, a márkái alacsony árfolyama mellett a

legnagyobb kényszerkölcsön sem volna eredményes. A franciák inkább azt a német vagyont szeretnék „megfogni”, amit — főleg a német nagyiparosok — a külföldi bankokba mentettek ki. Ennek összege mindenesetre tekintélyes lehet, ha maga Bergmann államtitkár a washingtoni konferencián ötmilliárd arany márkára becsülte.

c) A nemzetközi kölcsön. Ez lesz a konferencia legfontosabb problémája. Lasteyrie francia pénzügyminiszter a nagy francia bankok vezetőivel tárgyal is ebben az ügyben. A tárgyalások alapja valószínűleg a Morgan-csoport memoranduma lesz, de semmi sem igazolja azok érvényét, akik azt hiszik, hogy a régi nehézségek már elmúltak. Annál kevésbé, minthogy az a kérdés szoros összeköttetésben áll

d) a szövetségek közötti államadósságok elengedésének ügyével. Ez a fordulópontja a konferenciának, ha itt eredményt lehet elérni, London nagy munkát végzett. Franciaország hajlandó a Németországnak adandó moratóriumba bele menni, valamint hajlandó büdzséjén is könnyíteni a megszálló csapatok s általában a katonai kiadások apasztásával, ha Anglia elengedi a Franciaországnak adott kölcsönt. Anglia viszont csak akkor egyezik ebbe bele, ha Amerika elengedi az Angliának nyújtott hitelt.

Amerika azonban erre semmi hajlandóságot sem mutat. Ismeretes, hogy még a nyomorult Ausztrián se akart ezen alapon segíteni „We don't give up our right” (Nem adhatjuk fel jogainkat), ez a mai Amerika és Mellon pénzügyminiszter elve. Valamint Harding elnöké is. Az aranytól roskadozó állam polgárai súlyos adókról panaszkodnak. Az úgynevezett „Bonus Bill” javaslat fedezésére az Egyesült-Államok büdzséje a szövetségek által majd visszafizetendő kamatokot vette fel. Azonkívül most következnek a képviselőház és a szenátus egyharmad részének újjáválasztása és egyetlen képviselő sem mer azzal a népszereitlen programmal lépni választói elé, hogy az amerikai adófizetők fizessék meg Európa újjáépítését.

e) Maradna a természetben való jóvátétel ügye. Franciaország mindinkább kezd a jóvátétel eme formájával megbarátkozni, így legalább valamit kap Németországtól. Eppen ezért valószínűleg ismét szóba kerül a Le Trouer-féle javaslat is, amely a német munkaerőt akarja fizetési eszköznek elfogadni. Csak hogy a francia piac aligha bír el évi egymilliárd arany márká értékű nyersanyagot vagy iparcikknek többet.

Látjuk, hogy ezeknek a pontoknak mindegyike milyen óriási program s mennyi nehézséget rejtget. A legegyszerűbb megoldás lenne a B) eset; vagyis ha a szankciók következnek be, másszóval

ha Franciaország egyedül vagy szövetségeseivel együtt elfoglalná a Ruhr-t.

Poincaré kétségtelenül ennek a lehetőségét is számbavette s legyünk meggyőződve, hogy a francia közvélemény tulnyomó nagy része támogatná. Mégsem lehet feltételeznünk, hogy egy nagy nép a maga egészében elvakult lenne saját érdekei ellen.

Mik a franciák érvei?

Igazunk van abba, — mondják — hogy a reális francia politika végcélja nem lehet más, mint hogy Franciaország pénzhez jusson: „Abban” is igazunk van, hogy ha Ruhr-t elfoglaljuk, nem nyerünk financiai szempontból semmit. Mi nagyon jól tudjuk, hogy a Rajna balparti területének adó- és vámjövédelme nem jelentene többet 4-500 millió arany márkánál évente. Igaz, hogy a szénterület értékes zálog, de Franciaország egyáltalán nem ezért tenné rá a Ruhr-területre a kezét. Hanem, mert ez az egyetlen módja, hogy a többi Németországot a komoly magabizálásra és fizetésre kényszerítsük. A franciák tehát a szankciótól, mint — fegyvertől várnak reális eredményt.

Magyar terv a világbéke biztosítására.

A Torontál wieni szerkesztőségétől.

Wien, szept. 21.

Paikert Alajos, a Külügyi Társaság igazgatója figyelemreméltó tanulmányt írt „Világbéke Egyezmény” címen és ebben kifejti, hogy meg kellene végre alakítani az igazi világbékeszövetséget! Ez a szövetség a világ összes államait egybe szervezné és kimondaná:

1. A világbéke érdekében az összes államok kölcsönösen támogatják egymást.
2. Befejezik a még folyamatban lévő háborukat és háborúskodásokat.
3. Megtesznek minden intézkedést, hogy jövőben háborúknak, háborúskodásoknak és forradalmaknak elejét vegyék.
4. Nem tűrik egyik állam hatalmaskodását a másik felett.
5. Biztosítják az emberi jogokat.
6. Végrehajtják a háboru alatt ígért humanus eszméket.
7. Leszerelik a haderőiket.
8. Biztosítják a forgalom és a termelés szabadságát.
9. A kisebbségek védelmét.
10. Megalkotják a nemzetközi parlamenti delegációt (világparlamentet).
11. Összehívják a világbéke-kongresszust.
12. Megbizzák a hágai állandó békebírószágot a felmerülő ügyek bírói elintézésével.
13. Átszervezik a Nemzetek Szövetségét.
14. Biztosítják a személy-, áru-, posta-, táviratforgalom, valamint a tengerek és tengerszorosok szabadságát bárkivel szemben.
15. Az államforma és a területi hovatartozást az illető parlamentekre bizzák.
16. Tiszteletben tartják a nemzetek történelmi hagyományait.
17. Jövő kívánják tenni kölcsönösen a háborúk kárait és sérelmeit.

Peyer és a magyarországi szociáldemokrata-párt

Kunfi, Jászi és Göndör Ferenc politikája ellen.

— A „Torontál” budapesti tudósítójától —
Budapest, szept. 21.

Wieni tudósítások alapján több magyar lap ismertette Göndör Ferenc Wienben most megjelent emlékiratait, ennek során Peyer és a magyar szociáldemokraták ellen való támadásait. A tudósítások beszámoltak arról is, hogy Göndör Ferenc Peyer körülja, hogy Garami és Buchinger nem mehettek haza. Peyer vádolja avval, hogy a választójogi rendelet emigrációs szabása, amelynek alapján Garami és Buchinger nem voltak választathatók, megszületett. A miskolci „Reggeli Hírlap” budapesti szerkesztősége e vádakkal kapcsolatban magához Peyer Károlyhoz fordult, akitől a következő nyilatkozatot kapta:

— Válaszom nagyon rövid. Az egész dolog hazugság, amely annyira ostoba és átlátszó, hogy nem is érdemes rá komolyan válaszolni. Hogy Göndör ilyeneket írjon rólam könyvében, az természetes dolog. Neki sok oka van arra, hogy rólam ilyeneket állítson és meggyanúsítson a háttér mögött, mert én annak idején szemtől-szembe megmondtam neki, hogy közönséges csirkefogónak tartom. Ennél többet is állított ő már én rólam, például László és Korvin kivégzéseért is engem vádolt meg, de én erre sem reflektáltam.

— Ami az emigráció személyeit illeti, e tekintetben disztigválni kell, hogy melyik az a csoport, amely Göndör állításait megerősíti. Garamiék és Buchingerék természetesen ezt nem tehetik. Ha pedig a másik frakcióból, Jásziék és Kunfiék mondanak ilyeneket, erre nincsen más szavam, mint amit az előbb mondtam, vagyis hogy az egész ostoba és áttetsző hazugság, amelynek semmi alapja sincsen.

— A „Reggeli Hírlap” Göndör vádjaira vonatkozólag az érdekelt Peyeren kívül megkérdezte a „szociáldemokrata-párt egyik vezető tagját” is, aki a következő választ adta:

— A szociáldemokrata-pártnak kitűzött útja van, amelytől nem térhet el sem jobbra, sem balra, mert a pártot nem vezetik szubjektív hangulatok és érdekek, hanem a szociális igazság. Göndör könyvét nem ismerjük, arról csak hallottunk és hallottuk azt is, hogy Göndör megvádolta könyvében Buchinger Manót is. Göndör Ferenc vádaskodásaira egyébként nem felelünk. Göndört sohasem tekintettük szociáldemokratának, nem tartottuk a párthoz tartozónak és éppen azért, mert róla meg van a véleményünk, nem is foglalkozunk vele komolyan.

Ezek a „Reggeli Hírlap”-ban megjelent nyilatkozatok képezik mostan budapesti politikai körökben a szóbeszéd tárgyát, mindenki azt várja, hogy mi lesz a vita folytatása, hogyan fogja Göndör a vádakot bizonyítani és hogyan fogja Peyer kijelentéseit visszautasítani.

A kiadóhivatal telefonja — 21.
A szerkesztőség telefonja 281.

Nyomatott Pleitz Fer. Pálnál Veliki Becskerek.

Igen tisztelt izr. vevőközönségünknek, ismerőseinknek és kollegáinknak

boldog újévet kívánunk

Vlajnity és Todorovity

fűszer- és csemegekereskedők Veliki Becskerek, Kralja Petra trg. 1645

Mélyen tisztelt izraelita vendégeinknek, jóbarátainak és ismerőseinknek

BOLDOG ÚJÉVET KIVÁN

Kovács János

Kaszinó-vendéglős, a bégaparti vasúti állomás-vendéglős tulajdonosa. 1644

Boldog újévet kívánunk

nagyrabecsült izraelita vevőknek, ismerőseinknek és kollegáinknak

Erczegán és Somogyi

fűszer- és csemegekereskedők Vel. Becskerek, Aleksandrova u. 1646

Nagyrabecsült izr. vendégeink és ismerőseink

BOLDOG ÚJÉVET KIVÁN

Petrovics Bózsó

cigányprimás és zenekara (Srpska Krupa-kávéház). 1649

Valamennyi izr. vendégeinknek ezuton kívánunk

boldog újévet!

Jung Pál és Társa

a „Srpska Krupa”-szálló, étterem és kávéház tulajdonosai. 1650

Összes tisztelt izraelita vendégeimnek ezuton is

boldog újévet kívánok!

Sólyom György,

1651 vendéglős.

Összes izr. vevőimnek és ismerőseimnek

boldog újévet kívánok!

Krizsanov Jóca

mészáros- és hentesárúüzlet tulajdonos

Összes izr. vevőközönségünknek ezuton kívánunk 1655

boldog újévet!

Bauerle és Kartye

mészáros- és hentesárúüzlet tulajdonosok.

Igen tisztelt izr. vendégeink és jóismerőseink 1658

boldog újévet kíván

Szimon József

a „Club”-kávéház és étterem bérloje.

Igen tisztelt izr. vendégeimnek és ismerőseimnek 1659

boldog újévet kívánok!

Arschinov Szteva

hygénekus fodrász (Városházépület).

Igen tisztelt izraelita vendégeink, jóbarátainak és ismerőseink

Boldog újévet kíván

KOHN DÁVID, a „Rózsa”-szálló, kávéház és étterem tulajdonosa. 1653

Nagyrabecsült izr. vendégeink és ismerőseink

boldog újévet kíván

Kovács-cukrászda, Aleksandrova (Fő) utca.

Igen tisztelt izr. vevőinek és jóismerőseinek ezuton is

boldog újévet kíván

Kartenyé Tolvay Laura

nődivatterem-tulajdonos. - 1656

Boldog újévet kíván

az évforduló alkalmából az összes izr. barlátogató közönségnek és jóismerőseinek 1657

Rác Péter

cigányprimás és zenekara (Jardin-Varieté Orfeum).

Boldog újévet

kívánunk összes izr. vevőknek és megrendelőinknek 1661

Cservenansky Testvérek

cipész- és bőröndkészítők Vel. Becskerek, (Benó-féle átjáró udvarban jobbra)

Igen tisztelt izr. vevőközönségemnek az évforduló alkalmából

boldog újévet kívánok

1662 Kunits Miklós

a „Torontáli Agrárbank” fűszer- és csemegeárú-osztályának vezetője.

A „Rózsa”-kávéház összes izr. vendégeink 1647

boldog újévet kíván

Varga Lajos és zenekara.

Összes igen tisztelt izr. vevőközönségemnek az évforduló alkalmából 1648

Boldog újévet kívánok

Radoszavlevity Nika

kósermészáros (a nagyhid mellett).

Nagyrabecsült barlátogató izr. közönségünknek 1660

boldog újévet kívánunk

a Jardin-Varieté és

Orfeum igazgatósága

Használt palack

egy nagyobb tételben olson eladó!

Dr. Fodor, Lukács-féle szeszgyár. - 1689

Nyiltér

Ezen rovat alatt közlöttékért nem vállal felelősséget a szerkesztőség.

Köszönetnyilvánítás.

Mindazoknak, akik felejtetetlen

Margitkánk

elhalálása alkalmával a temetésen való megjelenésükkel, virágadományokkal és egyéb uton fejezték ki részvétüket, ezuton mondunk hálás köszönetet. Különös halánkat fejezzük ki a kereskedelmi iskola II. c. oszt. tanári karának és tanulóinak

Özv. dr. Klein Dávidné és családja.

Kétszobás lakás

a város közepén, butorral, esetleg anélkül, átadó.

Érdeklődők adják le címüket a „Torontál” kiadóhivatalában. 1648

Bádogosok figyelmébe!!

Jókarban levő szárszámok eladó

1654 Ferenc Deaka (Deák Ferenc) u. 9.

Mész- és aprítottfa-üzlethez egy

önálló elárusító

kerestetik

Cim a kiadóban. — — 1664

Egy kőmives, egy nap-számos és egy tanonc felvételnek a

1636

Villamos-telopen.

Sérbe kezesek rövid

zongorát

vagy pianninat.

Cim a Torontál kiadóhivatalában.

VRSAC és vidékén HIRDE-TÉSEKET a „TORONTÁL”

részére felvesz 938

GRÓB JENŐ

hírlap hirdetési iroda, VRSAC.

Kiadja Pleitz Fer. Pál